

EUROPA ȘI CONFLICTUL ÎNGHEȚAT DIN GEORGIA

Dan-Ionuț BANC
Facultatea de Științe Socio-Umane,
Departamentul de Științe Politice, Relații Internaționale și Studii Europene
Masterat: Diplomația Apărării
Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu

Abstract: *The present paper presents the way the European Union Monitoring Mission in Georgia it was implemented, principles of execution and results related to the mission.*

Keywords: South Ossetia , Georgia, Abkhazia , Russia, EUMM, SOCAR,

Soluția europeană pentru Georgia

Misiunea de monitorizare a UE în Georgia (EUMM) este o misiune de monitorizare civilă neînarmată. Aceasta a fost stabilită de Uniunea Europeană la 15 septembrie 2008. Peste 200 de observatori civili au fost trimiși de către statele membre ale UE pentru a contribui la stabilizarea situației de pe teren în urma conflictului din august 2008.

Ei monitorizează respectarea de către toate părțile, a Acordului în șase puncte intermediat de UE din 12 august, semnat de ambele părți, Georgia și Federația Rusă, precum și Acordul privind măsurile de punere în aplicare din 8 septembrie 2008.

Misiunea și-a început activitatea de monitorizare la 1 octombrie 2008, începând cu supravegherea retragerii forțelor armate ruse din zonele adiacente Osetia de Sud și Abhazia.

De atunci, Misiunea a fost una de patrulare zi și noapte, în special în zonele adiacente Osetiei de Sud, Abhază și liniile de delimitare administrative. Eforturile Misiunii au fost în primul rând îndreptate la monitorizarea situației din teren, raportarea cu privire la incidente și, în general, prin prezența sa în domeniile relevante, contribuind la o situație mai bună a securității.

Mandatul Misiunii constă în stabilizare, normalizare și creșterea încrederii între părțile acordului, precum și raportarea către UE cu scopul de a informa politicienii europeni, pentru a favoriza succesul angajamentului UE în regiune.

Autorizat inițial pentru 12 luni, mandatul a fost extins de cinci ori și este în prezent în vigoare până în 14 decembrie 2016.

EUMM este mandatată să acopere întregul teritoriu al Georgiei, în cadrul frontierelor recunoscute la nivel internațional, dar în afară de câteva vizite comune izolate, autoritățile aflate la conducere din Abhazia și Osetia de Sud au interzis până acum accesul EUMM în teritoriile aflate sub controlul lor.

În primul rând, EUMM cooperează cu toate părțile pentru a preveni orice reîncepere a unui conflict armat, precum și pentru a ajuta la a face zonele adiacente administrative din interiorul granițelor regiunilor separatiste Abhazia și Osetia de Sud mai sigure pentru populația locală.

EUMM dorește să contribuie la libera circulație a cetățenilor care locuiesc în apropiere de liniile de delimitare administrativă din Abhazia și Osetia de Sud, astfel încât aceștia să își poată continua viața de zi cu zi fără teamă și obstacole¹.

În conformitate cu argumentele UE privind implementarea unei misiuni de monitorizare a conflictului din Georgia, războiul a început cu un atac de artilerie georgian care a lovit orașul Tskhinvali din Osetia de Sud, în noaptea dintre 7 și 8 august 2008.

Mișcare de forțe militare georgiene ce viza orașul și zona înconjurătoare a orașului a fost în curs de desfășurare, iar pentru combaterea acestora a început în curând să implice unități militare din Rusia și unități de miliție ale Abhaziei și Osetia de Sud.

Unitățile militare georgiene au fost împinse înapoi, datorită unui contra-atac al forțelor rusești, care au folosit lovituri aeriene și părți ale flotei lor din Marea Neagră, avansând în teritoriul georgian.

Abhazia, o regiune care nu e fizic conectată la Osetia de Sud, a devenit al doilea teatru de conflict, miliția abhază sprijinită de forțele rusești, a avansat în teritoriul georgian, preluând controlul Văii Kodori.

Faza de conflict direct a durat cinci zile. Aproximativ 650-850 persoane și-au pierdut viața, și aproximativ 2.000 de persoane au fost rănite în urma conflictului.

După conflictul, a urmat Acordul în Șase Puncte pentru încetarea focului, intermediat de Președinția UE, prin care s-a încheiat oficial violența.

Osetia de Sud și Abhazia și-au proclamat independența, care a fost recunoscută de Rusia.

În consecință, EUMM Georgia nu a câștigat accesul în Osetia de Sud sau regiunile din Abhazia.

EUMM Georgia are sediul în capitala Georgiei Tbilisi și are birourile din teren în orașele Mtskheta și Gori.

Structurile din teren se concentrează pe punerea în aplicare a mandatului misiunii în zonele adiacente liniei de demarcație administrativă spre Osetia de Sud, iar biroul din Zugdidi se concentrează pe zonele adiacente liniei de demarcație administrativă către Abhazia.

În total, personalul internațional al EUMM în Georgia numără aproximativ 270 de membrii. Dintre aceștia, aproximativ 25% operează la sediul central al EUMM Georgia și 75% lucrează în structurile din teren. Principalele sarcini operative ale misiunii sunt îndeplinite de structurile din teren și sunt subordonate monitorizării respectării Acordului în Șase-Puncte, în domeniile lor respective de responsabilitate.

¹ <https://www.eumm.eu/>, (accesat în 6 februarie, 2016).

Figura nr. 1 - Harta Birourilor din teren si zona de responsabilitate EUMM¹

Cu toate că EUMM este mandată pentru a acoperi toată suprafața teritoriului georgian, nu are acces la Abhazia și Osetia de Sud.

Prin urmare, misiunea are doar o prezență fizică în teritoriile care sunt administrate de guvernul de la Tbilisi. Practic, acest lucru înseamnă că supraveghetorii diferitelor oficii teritoriale patrulează în zonele lor de responsabilitate, în special de-a lungul liniilor de delimitare administrative de separare teritoriale georgiene controlate administrativ din Abhazia și Osetia de Sud.

Birourile din teren întocmesc rapoarte privind observațiile și informațiile colectate în timpul patrulelor sau în întâlniri și transmit rapoartele cu privire la EUMM sediului central din Tbilisi.

Sediul Central EUMM Georgia compilează apoi rapoartele și le trimite la sediul UE din Bruxelles.

Cele trei oficii în teren sunt toate împărțite în echipe de monitorizare cu diferite responsabilități prevăzute în mandatul misiunii.

Echipele de linie de demarcație administrativă au sarcina de ansamblu de a patrula în lungul liniilor de delimitare administrative și de monitorizare a organelor de securitate care operează în zonă, a punctelor de tranzit oficiale, libertatea de circulație și "Borderization" (construirea de garduri sau baricade similare) sunt câteva exemple de sarcini pe care se concentrează acestea.

Echipele de conformitate, de asemenea, participă la patrularea liniei de demarcație administrativă, dar principala lor activitate este de monitorizare a forțelor Ministerului de Interne și Ministerului Apărării, poliția și forțele militare ale guvernului georgian. În acest fel este posibilă observarea modului în care acestea susțin acordurile și memorandumurile de înțelegere între EUMM și ministerele afacerilor interne și de apărare potrivit cărora trebuie să respecte "non-utilizare de forță," parte a Acordului în Șase Puncte.

¹ http://www.eumm.eu/en/about_eumm/facts_and_figures, (accesat în 6 februarie, 2016).

Echipele de securitate umană au sarcina de monitorizare a nivelului de trai, accesul la serviciile publice și derularea contactelor sociale în rândul populației afectate de conflicte de-a lungul liniei de demarcație administrativă și din taberele pentru persoanele strămutate în interiorul acestor linii. Aceste echipe sunt responsabile pentru interacțiunea cu organizațiile societății civile.

Memorandumul de Înțelegere semnat între EUMM și ministerul georgian de interne, în octombrie 2008 introduce un grad de transparență (și impune restricții) în legătură cu echipamentul utilizat și activitățile desfășurate de către forțele de poliție georgiene în zonele adiacente.

Memorandumul de Înțelegere semnat între EUMM și ministerul georgian al apărării în ianuarie 2009, și modificat în luna iulie 2010, limitează poziționarea forțelor armate georgiene, a trupelor și echipamentelor grele în zonele din apropierea granițelor. Acest angajament unilateral luat de către Guvernul Georgiei contribuie la favorizarea punerii în practică a angajamentului referitor la neutilizarea forței, cum este prevăzut în Acordul în șase puncte. Securitate ar fi mult mai ridicată dacă măsurile ar fi introduse și de către Federația Rusă.

Conform unui acord încheiat la Discuțiile de la Geneva în februarie 2009, reuniuni periodice organizate și supravegheate de Mecanismul de Răspuns și Prevenire a Incidentelor (IPRM) au loc între părțile implicate în conflict.

Participanții de la EUMM, ONU, OSCE, Georgia, Rusia, Abhazia și Osetia de Sud au profitat de ocazia de a putea discuta și de a rezolva incidentele și problemele specifice pe cale diplomatică.

Reuniunile s-au dovedit utile în dezvoltarea încrederii și a unei mai mari cooperări între părți. La IPRM este atașat un sistem de "Hotline" telefonic, de lucru în ambele teatre. Hotline s-a dovedit a fi foarte util pentru participanții în a stabili rapid o înțelegere comună privind evenimentele din jurul incidentelor specifice și i-a ajutat în mod repetat să de-escaladeze posibile tensiuni.

Datorită prezenței sale extinse pe teren, EUMM are capacitatea de a aduna informații periodice și în timp util cu privire la situație. Dacă este cazul, aceste informații sunt apoi transmise la organele locale, naționale și internaționale relevante și responsabile pentru furnizarea de asistență concretă¹.

În timp ce rezultatele pe componenta de stabilizare a mandatului EUMM sunt tangibile, o muncă semnificativă rămâne de făcut în ceea ce privește consolidarea încrederii.

În același timp, EUMM insistă pentru obținerea accesului în Osetia de Sud și Abhazia pentru creșterea transparenței, ce ar aduce claritate în cercetarea incidentelor care au avut deja loc și, prin urmare, ar reduce riscul de apariție pe viitor a incidentelor destabilizatoare.

Acordul în șase puncte din 2008, împreună cu normele de aplicare, rămâne baza pentru prezența continuă a EUMM pe teren și eforturile ei de stabilizare a situației.

Punctul Cinci din Acord rămâne să fie pus în aplicare. Prezența Federației Ruse cu personal și echipamente militare, atât în Osetia de Sud cât și în Abhazia reprezintă o violare a acestei punct al acordului.

¹ <http://www.diploweb.com/EUMM-Georgia-the-European-Union.html>, (accesat în 6 februarie, 2016).

În toamna anului 2008, au existat preocupări cu privire la unele zvonuri răspândite, că o reluare a ostilităților ar fi fost iminentă. Astăzi, deși conflictul este departe de a găsi soluția, există un sentiment mai mare de siguranță între părțile implicate în conflict și în rândul populației iar procesul de stabilizare a fost consolidat.

Reuniunile Mecanismului de Răspuns și Prevenire a Incidentelor, au înregistrat unele succese, în special prin oferirea unor oportunități pentru toți participanții pentru a discuta despre evenimente și incidente, de a ridica probleme de interes cu privire la situația de securitate generală și condițiile populației civile.

EUMM este percepută, de către statele membre ale UE și altele, ca un element important pentru a asigura securitatea și stabilitatea în zonele adiacente regiunilor Abhazia și Osetia de Sud.

EUMM a dezvoltat contacte de lucru bune cu forțele de securitate ale Federației Ruse prezente în două teatre.

Interesele Uniunii Europene

„Costul energiei a devenit o problemă majoră pentru competitivitatea Europei, alături de modelul social nesustenabil și de accesul dificil la finanțare pentru companii. Toate acestea riscă să deraieze relansarea fragilă din ultimii ani a economiei europene.

Din punct de vedere energetic, Uniunea Europeană este covârșitor dependentă de importuri, fiind de altfel cel mai mare importator de energie la nivel mondial. Din cele aproape 1.700 mln. tone echivalent petrol (tep) pe care Europa le consumă anual, mai mult de 53% provin din import.

Ponderele importurilor variază în funcție de tipul de resurse, de la 95% pentru uraniu, la 88% pentru țiței, respectiv 66% pentru gaze naturale, în vreme ce pentru regenerabile, în special biomasă, importurile reprezintă doar 4%.¹

Statele membre ale Uniunii Europene consumă anual aproape 440 mld. m³ (400 de mln. tone) de gaze naturale, iar 66% din acestea provin din import.

În 2013, factura gazelor naturale din import pentru întreaga Uniune Europeană s-a ridicat la 87 mld. Euro, din care aproximativ 36 mld. Euro pentru importurile din Rusia², făcând un calcul simplu observăm că U.E. depinde de gazele naturale din est rușilor în proporție de 41% din totalul importurilor de gaze naturale.

Comisia Europeană a efectuat recent teste de stress pentru a evalua impactul unei întreruperi a alimentării cu gaze naturale provenind din Rusia. Au fost luate în calcul două scenarii:

- a) întreruperea furnizării de către Rusia;
- b) oprirea tranzitului prin gazoductele din Ucraina.

Scenariile au evaluat și capacitatea surselor alternative de aprovizionare,³ precum și a rezervelor existente și a capacităților de stocare de gaze naturale, de a face față situației de criză, atât în perioada de vară, cât și în cazul vârfului de consum din ianuarie-februarie.

Concluzia acestor scenarii este că regiunea Europei de Sud-Est este cea mai vulnerabilă, având în vedere atât dependența de importul de gaz rusesc, cât și de tranzitul prin Ucraina.

¹ Commission staff working document – European Energy Security Strategy 2014.

² Ibidem.

³ terminalele de GNL, Norvegia, NordStream etc.

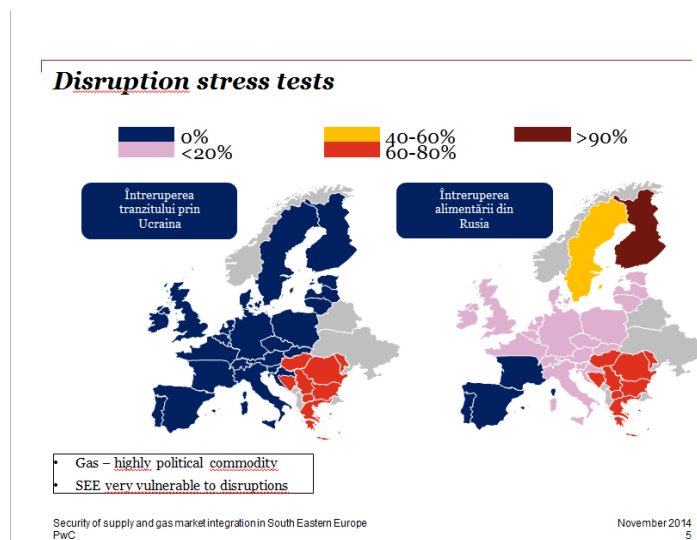

Figura nr. 2 - Țările afectate în cazul unor întreruperi ale alimentării cu gaze naturale dinspre Rusia, sursa Comisia Europeană¹

În cazul unei întreruperi a tranzitului, între 60% și 80% din cererea de gaze naturale a statelor din regiune nu ar putea fi acoperită, chiar și mergând pe ipoteza unei solidarități depline între statele membre ale Uniunii Europene.

Există diferențe semnificative între statele din regiune când vine vorba de vulnerabilitatea față de o întrerupere a tranzitului prin Ucraina – Bulgaria și Macedonia ar fi cele mai afectate, în vreme ce România, Grecia, Serbia, Bosnia și Ungaria ar fi afectate în mai mică măsură.

În schimb, restul statelor din Europa Centrală și de Est ar fi afectate numai în ipoteza în care Rusia întrerupe complet furnizarea de gaze naturale, pentru că acestea pot fi alimentate și prin gazoducte care nu tranzitează Ucraina.

În situația întreruperii complete a alimentării cu gaze naturale din Rusia în perioada vârfului de consum din lunile de iarnă, marea majoritate a statelor europene ar fi afectate (mai puțin țările din Peninsula Iberică și consumatorii din sudul Franței).

Ideală ar fi normalizarea situației din Ucraina și a relației cu Rusia, pentru că pe evoluțiile actuale toată lumea pierde.

În prezent, țara-cheie pentru diversificarea aprovizionării Europei de Sud și Sud-Est este Azerbaidjan, care deține rezerve semnificative în Marea Caspică. Aceasta are capacitate de export și voința politică.

Azerbaidjan poate, de asemenea, să acționeze și ca hub de tranzit către piețele europene pentru eventuale gaze naturale provenite din Turkmenistan sau Kazahstan.²

Compania petroliera de stat din Azerbaijan este „SOCAR – The State Oil Company of Azerbaijan Republic” considerată a fi una dintre cele mai mari companii petroliere din lume.

Compania produce petrol și gaze naturale, operează cele două rafinării de petrol ale țării și se ocupă de funcționarea conductelor de petrol și gaze în întreaga țară.

¹ Commission staff working document – European Energy Security Strategy 2014.

² <http://www.contributors.ro/economie/consideratii-referitoare-la-securitatea-aprovizionarii-cu-gaze-naturale-in-europa-de-sud-est-pozitia-romaniei>, (accesat în 6 februarie, 2016).

Misiunea internațională a SOCAR este poziționarea strategică în cadrul proiectelor care asigură securitatea mondială prin diversificarea surselor de energie.

SOCAR

În plan internațional, compania SOCAR deține 100 de stații de distribuție a gazelor naturale în Georgia, combinatul petrochimic Petkim din Turcia, o investiție de aproximativ 2 miliarde de dolari, precum și 170 de stații de distribuție carburanți în Elveția, achiziționate, împreună cu depozitele aferente, de la subsidiara elvețiană a Exxon Mobil.

În prezent, compania este implicată în construcția rafinăriei STAR din Turcia, o investiție de circa 5 miliarde dolari.

Anul acesta, SOCAR a plasat prima sa emisiune de Eurobonduri la bursa londoneză. Compania deține petrolul cu cea mai bună calitate BRENT, care se tranzacționează la bursa din Londra.

SOCAR supervizează consorțiile internaționale, care dezvoltă proiecte petroliere și de gaz natural noi în Azerbaijan. Asocierile în participațiune (inclusiv cele din Georgia și Turcia), consorțiile și companiile operatoare cu participarea SOCAR, desfășoară afaceri în diferite domenii ale industriei petrolului.

SOCAR deține reprezentanțe în Georgia, Turcia, România, Austria, Elveția, Kazakhstan, Marea Britanie, Iran, Germania și Ucraina, precum și filiale în Elveția, Singapore, Vietnam, Nigeria și altele.

SOCAR este partener strategic în două proiecte trans-regionale, care conectează Europa de resursele de petrol și gaze din Caucaz (conducta petrolieră Baku-Tbilisi-Ceyhan – BTC și gazoductul South Caucasus Pipeline - SCP).

Consortiul Shah Deniz

Rolul Azerbaijanului în harta securității energetice a Europei 2013 a favorizat semnarea celui de-al doilea “Contract al Secolului.”

Consortiul Shah Deniz a hotărât crearea unui Coridor Sudic de livrare a gazelor din exploatarea gigant Shah Deniz din Marea Caspică către Europa.

Mai mult de 16 miliarde de mc de gaze naturale vor fi transportate anual de-a lungul a 3500 de km pentru a alimenta cu energie milioane de consumatori din Georgia, Turcia, Grecia, Bulgaria și Italia.

În același timp, această decizie demarează planurile de expansiune a Gazoductului Caucazului de Sud (SCP) prin Azerbaijan și Georgia, construcția Gazoductului Trans-Anatolian (TANAP) în Turcia și a Gazoductului Trans-Adriatic (TAP) prin Grecia și Albania, până în Italia.

Decizia semnată la finalul anului trecut va deveni un reper istoric în sectorul energetic pentru că aceasta va reconfigura harta energetică europeană. Consortiul Shah Deniz este format din companiile petroliere.¹

Gazoductul South Caucasus Pipeline – SCP. South Caucasus Pipeline (SCP) este o conductă care transportă gazul din Shah-Deniz în Turcia. Aceasta urmează ruta Baku-Tbilisi-

¹ BP operatorul (28,8%), SOCAR (16,7%), Statoil (15,5 %), Total (10%), Lukoil (10%), NICO (10%) și TPAO (9%).

Ceyhan (BTC) pentru a transporta țițeiul brut prin Azerbaijan și Georgia spre Turcia, unde se cuplează la sistemul de distribuție al gazului din Turcia, în orașul Erzurum.

Construcția SCP a început în 2004 și a fost finalizată în 2006. Lungimea gazoductului este de 692 km și poate transporta până la 7 miliarde de metri cubi de gaz.

Extinderea South Caucasus Pipeline este parte integrantă a proiectului va tripla volumul de gaz exportat la peste 20 de miliarde de metri cubi anual.

Proiectul TANAP a luat naștere după încheierea unui parteneriat între Azerbaidjan și Turcia care presupune construirea unei conducte alternative de transport pe sectorul turcesc.

Conducta TANAP se va întinde din Azerbaijan până la granița Turciei cu Bulgaria. Capacitatea sa inițială va fi de 16 miliarde de metri cubi pe an: 6 miliarde de metri cubi pentru Turcia și 10 miliarde de metri cubi pentru restul Europei.

Proiectul este conceput pentru a ajunge treptat la o capacitate de 30 de miliarde de metri cubi și apoi de 60 miliarde de metri cubi.

TAP. SOCAR a decis la jumătatea anului 2013 implicarea companiei în construcția gazoductului Trans-Adriatică.

Gazoductul va deschide coridorul sudic pentru conectarea Republicii Azerbaijan și a altor producători de gaze din Marea Caspică cu Europa, și va consolida securitatea energetică a Europei prin diversificarea surselor de alimentare.

Proiectul TAP presupune transportul a 10 miliarde metri cubi de gaz pe an de-a lungul unui traseu de 800 km, cu începere de la Komotini, în apropiere de granița greco-turcă, trecând prin Grecia și Albania și terminându-se la San Foca în Italia.

AGRI interconectorul Azerbaijan-Georgia-România. Proiectul AGRI, vizează de asemenea diversificarea surselor de aprovizionare cu energie a Uniunii Europene și presupune transportul gazelor naturale azere în România și în Europa Centrală.

AGRI presupune livrarea gazelor naturale azere pe ruta Baku (Azerbaijan) – Kulevi (Georgia) – Constanța (România). Capacitatea de interconectare este prevăzută la 7 miliarde de metri cubi de gaze naturale pe an, din care 2 miliarde de metri cubi, vor fi consumate în România.

Proiectul BTC. Conducta Baku-Tbilisi- Ceyhan este un proiect de 3,2 miliarde de USD cu o capacitate de 1 milion de barili pe zi - este prima legătură petrolieră directă dintre Marea Caspică și Mediterană.

Figura nr.3 – Proiectul SOCAR¹

¹ <http://www.socar.ro>, (accesat în 6 februarie, 2016).

Conducta are o importanță economică, geografică și strategică considerabilă datorită potențialului acesteia de a reduce dependența Occidentului de petrolul din Orientul Mijlociu.

Acordul privind construcția unei conducte între Baku și Ceyhan a fost semnat inițial în 1992, iar construcția a început în 2002.

Majoritatea exporturilor de petrol de la Marea Caspică erau transportate anterior prin conducte rusești, fapt care sporea adesea congestia din Strâmtoarea Bosfor.

Astfel asigurarea securității Georgiei de către Uniunea Europeană este impetuos necesară având în vedere contextul crizei din Ucraina și relațiile diplomatice tensionate dintre Occident și Rusia.

Din punctul de vedere al intereselor economice presante, misiunea EUMM în Georgia se va prelungi cel puțin pînă la finalizarea proiectelor TAP și AGRI.

Nu este exclusă o continuare a mandatului actual precum și o eventuală reformulare a acestuia ambele în scopul perpetuării prezenței Uniunii Europene în spațiul georgian.

Interesele Uniunii Europene sunt mult prea mari în Georgia pentru a permite apariția unor breșe în securitatea acestei țări.

Bibliografie:

1. <https://www.eumm.eu/> Accesat la data de 15 ianuarie 2016.
 2. http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eummgeorgia/index_en.htm; Accesat la data de 15 ianuarie 2016.
 3. https://en.wikipedia.org/wiki/European_Union_Monitoring_Mission Accesat la data de 15 ianuarie 2016.
 4. http://www.coe.int/t/dgi/hr-nat_implementation/publi/materials/1126.pdf. Accesat la data de 16 ianuarie 2016.
 5. <http://www.diploweb.com/EUMM-Georgia-the-European-Union.html> Accesat la data de 16 ianuarie 2016.
 6. http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eumm-georgia/pdf/factsheet_eumm_georgia_en.pdf; Accesat la data de 16 ianuarie 2016.
 7. http://www.eumm.eu/en/about_eumm Accesat la data de 20 februarie 2016.
 8. http://www.eumm.eu/en/about_eumm/facts_and_figures Accesat la data de 20 februarie 2016.
 9. Cf. Commission staff working document – European Energy Security Strategy 2014.
 10. *Baku's energy strategy for Southeast Europe*, at www.naturalgaserope.com; Accesat la data de 16 ianuarie 2016.
 11. <http://www.contributors.ro/economie/consideratii-referitoare-la-securitatea-aprovizionarii-cu-gaze-naturale-in-europa-de-sud-est-pozitia-romaniei>; Accesat la data de 10 Aprilie 2016.
- <http://www.socar.ro/ro/SOCAR-AZERBAIJAN>; Accesat la data de 10 Aprilie 2016